

УДК 338.330.322.1

Гальцова О.Л.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії,
національної та прикладної економіки
Класичного приватного університету*

НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено концептуальні засади державного регулювання в енергетичній сфері України, що спрямовані на чітку енергетичну політику держави, а також виділені основні проблеми та напрями їх вирішення у вітчизняному енергетичному ринку за допомогою низки інструментів державного регулювання.

Ключові слова: державне регулювання паливно-енергетичного комплексу, інструменти державного регулювання, паливно-енергетичний комплекс, енергетична політика, енергетична система.

АННОТАЦИЯ

В статье определены концептуальные основы государственного регулирования в энергетической сфере Украины, которые направлены на четкую энергетическую политику государства, а также выделены основные проблемы и направления их решения в отечественном энергетическом рынке с помощью ряда инструментов государственного регулирования.

Ключевые слова: государственное регулирование топливно-энергетического комплекса, инструменты государственного регулирования, топливно-энергетический комплекс, энергетическая политика, энергетическая система

ANNOTATION

The article examines the general characteristics of state regulation instruments which are used in the energy sector of Ukraine; identifies the key problems of the domestic energy market and possible solutions through the use of economic instruments of state influence on the energy industry by exploiting the number of state regulation instruments; analysis of the production and consumption of main energy resources, determines the degree of depreciation of fixed assets that has grown on, analysis of the energy intensity in Ukraine and in the World; the author suggests the creation of strategy of the state policy of stable energy supplying and improving energy efficiency.

Keywords: the state regulation, the instruments of state regulation, the fuel and energy complex, the fuel and energy resources, the energy intensity.

Постановка проблеми. На сьогодні перед Україною постає завдання пошуку власної стратегії розвитку в XXI столітті, головною складовою якої має стати розвиток паливно-енергетичного комплексу (ПЕК), який є одним з найбільш впливових і вагомих секторів національної економіки. В структурі національного господарства значну питому вагу займає енергоємне виробництво, що ставить вітчизняну економіку в залежність від кон'юнктури світового енергетичного ринку. Вичерпність традиційних енергоносіїв, підвищення вартості паливно-енергетичних ресурсів негативно впливає на формування собівартості сільськогосподарської та промислової продукції, що зменшує її конкурентоспроможність на світовому рівні. Тому спроможність держави

забезпечити ефективне використання власної паливно-енергетичної бази є першочерговими завданнями державного рівня.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Формування інструментів державного регулювання в енергетичній галузі, за допомогою яких можна буде генерувати, відновлювати і використовувати паливно-енергетичні ресурси, та окремі питання державного регулювання енергетичної галузі потребують подальших досліджень.

Аналіз досліджень і публікацій. При підготовці статті були використані праці іноземних та українських авторів, таких як досліджували проблеми державного регулювання паливно-енергетичного комплексу та державного регулювання енергетичної галузі; концептуальним основам управління та регулювання розвитком паливно-енергетичного комплексу. Серед авторів, праці яких присвячені даній тематиці, відомі А. Ахламова, А. Гальчинський, В. Гейць, В. Кваснюк, Д. Лук'яненко, В. Саприкін, В. Юрчишин, А. Філіпенко, О. Бланк, Дж. Кейнс, Дж. Хіл, О. Білорус, О. Власюк, Л. Товажнянський, І. Франчук тощо.

Однак, на теперішній час важливою і невирішеною проблемою залишається питання створення та використання ефективних інструментів державного регулювання енергетичної галузі в умовах зміни енергетичного стану та впливу його на економіку країни, що залишається недостатньо дослідженим.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження інструментів державного регулювання енергетичної галузі України та виявлення проблемних аспектів у функціонуванні паливно-енергетичного комплексу (ПЕК).

Виклад основного матеріалу дослідження. Без втручання держави в ринкові відносини жодна з високорозвинених країн світу не змогла б зробити свою економіку екологічно безпечною, усунути структурні та регіональні диспропорції, забезпечити ефективний розвиток міжнародних економічних відносин, створити справедливую систему розподілу доходів населення, дієву систему захисту соціально вразливих верств населення, дати поштовх інноваційним зрушенням тощо. Найбільш поширеними основними напрямками впливу держави на економіку в цілому і енергетичну сферу зокрема є ціноутворення, оподаткування, кредитування,

державне субсидування. Формування сприятливих умов ринкової економіки в енергетичній сфері є стратегічним завданням у сфері державного менеджменту на шляху забезпечення суспільства енергією.

У період реформування національної економіки не чітко визначення мети та завдань у Стратегії розвитку енергетики України до 2030 року ускладнює отримання позитивного результату, знижує ефективність роботи органів державної влади, у тому числі контролю за процесами, що відбуваються в галузі. Є підстави стверджувати, що така тенденція склалася в процесі управління та реформування енергетики, реформи в якій стримуються відсутністю чіткого наукового-методологічного підґрунтя та остаточного визначення мети. Державні програми та реформи практично не досягли позитивних результатів через неузгодженість, непослідовність, а в деяких випадках протилежність цілей.

Попри наявність формальних атрибутів енергетичної політики – затверджена Енергетична стратегія України до 2030р. (далі Стратегія), діють інститути економічного регулювання діяльності енергетичних компаній, Президент та Уряд чи не щотижня обговорюють проблеми і приймають важливі рішення, пов'язані з роботою ПЕК – можна стверджувати, що держава не має системної економічної політики в цій сфері. Вкрай повільно впроваджуються реформи. Про це свідчить як чергове погіршення роботи окремих галузей ПЕК (вугільна та нафтопереробна промисловість), так і загальний поганий фінансовий стан підприємств ПЕК, насамперед, НАК «Нафтогаз України».

Реалізація Стратегії та проведення реформ у ПЕК потребують як розробки і прийняття системного енергетичного законодавства, так і впровадження комплексу урядових заходів, спрямованих на довгострокову стабілізацію внутрішніх енергетичних ринків та забезпечення ефективності роботи національної енергетики.

Таким чином, Україні конче необхідна узгоджена робота двох гілок влади – законодавчої і виконавчої – в частині інституціоналізації довгострокових інструментів енергетичної політики, підготовки секторальних планів стимулювання економічного розвитку галузей ПЕК, розробки єдиної експортно-імпоротної політики в енергетичній сфері тощо. Усе це і має стати енергетичною політикою України, яка забезпечить досягнення високого рівня енергетичної безпеки.

Слід зазначити, що завдання та цілі енергетичної політики країни визначено в Енергетичній стратегії України до 2030 р. Головними з яких залишаються: реформування енергетичного сектора, передусім на основі зміцнення відповідної правової та інституційної бази; реалізація проектів з метою диверсифікації шляхів і джерел постачання енергоносіїв; політика енергозбереження та підвищення енергоефективності економіки; впровадження нової структури

споживання енергоресурсів, зокрема на основі ширшого використання відновлюваних джерел енергії тощо [1].

Враховуючи постійно зростаючі ціни на природний газ та явно намагаючись стати більш незалежним від поставок російського газу, український уряд вже деякий час форсує пошук альтернативи цьому енергоносію. Оприлюднену 2006 року «Енергетичну стратегію України до 2030 року» можна оцінити як перше намагання уряду усвідомити проблеми в енергетичному секторі та окреслити можливі шляхи їхнього розв'язання. Стратегія містить різні напрямки, основними з яких є такі:

1. Зменшення залежності України від імпорту енергії:

- збільшення видобутку власного газу з нинішніх 20 млрд. кубічних метрів до 28-29 млрд.;

- збільшення видобутку власного вугілля та переобладнання електростанцій із газу на вугілля;

- зменшення щорічного споживання природного газу з нинішніх 55-60 млрд. кубічних метрів до 45-48 млрд. кубічних метрів у 2020-2030 рр.;

- будівництво нових атомних електростанцій і збільшення строку експлуатації АЕС, що працюють на даний момент;

- збільшення видобутку урану.

2. Регіональна диверсифікація імпорту енергоносіїв за рахунок більш активної участі України в проектах з видобутку сировини за кордоном (Алжир, Єгипет, Іран, Казахстан, Близький Схід) та пов'язане з цим постачання газу в кількості до 12 млрд. кубічних метрів до 2030 року.

3. Збільшення використання відновлюваних енергоджерел (зростання частки в загальному енергоспоживанні з нинішніх трьох до шести відсотків). Таким чином, із одного боку енергетична стратегія передбачає змінення енергоміксу за рахунок зменшення споживання газу та приросту ядерної й вугільної складової, з іншого – диверсифікацію джерел постачання природного газу. Нагальна необхідність заощадження енергії або посилене використання альтернативних джерел відіграють у документі скоріше другорядну роль.

Поширення монополізму в експлуатації енергетичного ринку, інфраструктурних обмеженнях, велика енергоємність валового внутрішнього продукту України, технічна та технологічна відсталість, недостатній рівень залучених інвестицій у сферу відновлювальної енергетики та ряд інших проблем національної економіки потребує кардинальних змін у діючих механізмах та створення нового комплексного механізму державного регулювання економіки.

Вирішення проблем модернізації енергетичних ринків України та застосування ефективних механізмів їх державного регулювання є

одним із найважливіших завдань енергетичної політики держави. Відтак, виникає необхідність вдосконалення державної політики в енергетичній сфері України на засадах економічної ефективності та забезпечення енергетичної безпеки, а також з урахуванням її реального стану, специфіки функціонування та світових тенденцій розвитку.

Важливим завданням державної політики є формування дієвого та зрозумілого механізму регулювання енергетичної галузі країни, особливої уваги набуває пошук інструментів державного регулювання в енергетичній галузі, які здатні забезпечити якісні перетворення в енергетичному секторі та економіці в цілому. В науковій літературі та у вітчизняній практиці вже зроблені перші кроки до розгляду зазначених інструментів. На теперішній час можна стверджувати, що державне регулювання та його інструменти є недостатньо ефективними для поліпшення стану енергетичної галузі та потребують вдосконалення, що підтверджується процесами постійної трансформації елементів структури державного регулювання та обґрунтовується перманентними її змінами, перерозподілом функцій між державними органами, а також пошуком більш дієвих інструментів та механізмів державної регулятивної політики. Інструменти державного регулювання енергетичної галузі – це механізми та інститути, за допомогою яких у національній економіці проводиться регулятивна діяльність, що спрямовується на розвиток галузі, а також здійснюється розподіл ресурсів і формування пропорцій, на базі яких здійснюється макроекономічний аналіз розвитку галузі. Зазначимо, що залежно від завдання, що вирішується державою, та форм її втручання в економіку, державне регулювання поділяється за напрямками на ринково-організаційне та фінансове регулювання.

Інструменти та заходи підтримки енергетичного розвитку мають переважно економічний характер, оскільки найбільш дієвим є використання можливостей бюджетно-податкової політики. Це, зокрема, енергетичні податки та податкові пільги, субсидії і гранти, системи закупівлі технологій і державних закупівель та ін. [2, с. 44–47].

Вагомий вплив на результати діяльності підприємств енергетичного сектора, їх платоспроможність, фінансову стійкість, можливість формування фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність продукції має і система оподаткування. Політика держави, спрямована на миттєве поповнення бюджету, недотримання принципу економічної обґрунтованості податкового реформування, часті зміни податкового законодавства України призвели до посилення нестабільності умов господарювання, надмірного податкового навантаження на енергетичну сферу національної економіки, тому виникає потреба запровадження виваженої політики підтримки підприємств на

основі оптимізації фіскальної та стимулюючої функцій податків. Відтак, ефективність вирішення податкових проблем в енергетичній галузі при формуванні стратегії розвитку впливає на можливості не тільки її економічного зростання, але й суспільного виробництва в цілому. Адже проблемами енергетичного сектора України, що містить високу частку ядерної енергетики, є, насамперед, недостатність власних викопних палив для забезпечення потреб національної економіки [2, с. 44–47].

Суттєво, що невід’ємною складовою розвитку кожної незалежної держави є енергетична безпека. Нераціональне споживання енергоресурсів, висока енергоємність економіки, високий рівень імпорту органічного палива посилюють економічну, енергетичну та політичну залежність країни. У сучасному суспільстві підвищення рівня енергетичної безпеки екологічно безпечне, повне та надійне задоволення людських потреб в енергетичних продуктах, України зокрема, розглядається через можливість використання потенціалу нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії (НВДЕ). Альтернативні джерела енергії – відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів та вторинні енергетичні ресурси – доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів [3].

Варто зауважити, що на перспективи розвитку відновлюваних джерел енергії вагомий вплив чинить система державного економічного стимулювання. У багатьох країнах світу уряди виділяють значні дотації, діє система податкових пільг і заохочень. Водночас Україна використовує такі механізми стимулювання виробництва відновлюваної електроенергії, як:

- «зелений» тариф;
- пільги в оподаткуванні;
- пільговий режим приєднання до електричної мережі [4, с. 9].

Так, «зелений» тариф базується на економічному механізмі, спрямованому на стимулювання виробництва електроенергії відновлюваною енергетикою. Його застосування, зазвичай, побудоване на використанні таких інструментів: гарантований доступ до енергомережі; довгострокові контракти на придбання електроенергії; встановлення відносно високих закупівельних цін, які враховують вартість відновлюваних джерел енергії. Разом з тим, «зелений» тариф не поширюється на електроенергію, для виробництва якої одночасно використовуються як відновлювані, так і традиційні джерела, тоді як схема стимулювання виробництва електроенергії за допомогою «зеленого» тарифу встановлена до 01.01.2030 р. і поширюється на суб'єктів господарювання, які виробляють електроенер-

гію з відновлюваних джерел енергії на електростанціях, введених в експлуатацію в період її чинності. Окрім того, держава гарантує законодавче закріплення вимоги про закупівлю електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел, протягом усього строку дії порядку стимулювання, і оплату такої електроенергії в повному обсязі [5].

Законом про «зелені тарифи» уряд України намагався створити вигідні умови для інвестицій у сектор відновлюваної енергетики. У принципі такий підхід необхідно оцінити позитивно, адже розвиток відновлюваної енергетики великою мірою залежить від законодавчих рамок умов, що існують в країні. Оскільки відновлювана енергетика поки що не є конкурентоздатною без державної підтримки, вона потребує фінансового сприяння та – що є особливо важливим – сприятливої законодавчої бази.

До кінця 2010 року, тобто більше ніж через півтора роки після набуття Законом про «зелений тариф» чинності, було зареєстровано лише 60 прикладів, де оператори установок отримували б прибуток [6]. Р реалізацією «зеленого тарифу» існують проблеми, з-поміж яких можна виділити дві основні. З одного боку це стосується видачі ліцензій. Оператори установок, які виробляють електроенергію з відновлюваних джерел і готові скористатися «зеленими тарифами», мають подавати заявку до Національної комісії регулювання електроенергетики України (НКРЕ) на надання дозволу застосовувати цей тариф. Цей дозвільний процес є мало прозорим, має багато обмежень і бюрократичних перепон. Можна припустити, що він пов'язаний із високим рівнем корупції. Зміцнення апарату, що відповідає за політику в галузі енергетики, а також зменшення правових регулювань позитивно вплинули б на посилення привабливості України для іноземних інвесторів і на виробництво електроенергії з відновлюваних джерел. Оскільки закупівельні ціни на енергію з відновлюваних джерел в Україні істотно вищі за ціни в Західній Європі, а сама країна являє собою привабливий ринок для підприємств, що працюють у галузі відновлюваної енергії, надійна й прозора практика видачі ліцензій на «зелені тарифи» стала б важливим моментом, що посилив би позиції держави як майданчика для інвестицій.

Друга проблема полягає в конкретній оплаті цих відносно високих закупівельних цін. Оскільки регіональні облэнерго за законом повинні закуповувати енергію за цінами, не вищими за офіційні ціни на енергію, її придбання за більш високим «зеленим тарифом» на практиці пов'язаний з деякими складнощами [7, с. 33]. Отже, у практичній діяльності проблема полягає в тому, що суперечливі приписи ускладнюють постачання зеленої енергії в мережу. Тому необхідно знайти рішення, яке нейтралізувало б ці перепони та внесло б у справу більше ясності.

З метою стимулювання виробництва електроенергії з відновлюваних джерел в Україні діють і податкові пільги, які передбачають звільнення виробників від сплати:

- податку на додану вартість і митних зборів на імпорт обладнання, пов'язаного з виробництвом електроенергії з відновлюваних джерел, яке міститься в переліку, затвердженому урядом України;

- податкового зобов'язання у вигляді спеціальної надбавки на виробництво електроенергії (3% від виробленої електроенергії);

- податку на прибуток з прибутку, отриманого від основної діяльності компанії, що генерує електроенергію виключно з відновлюваних джерел, на період до 01.01.2021 р.

Крім того, електростанції, що виробляють електроенергію з відновлюваних джерел, сплачують лише 25% земельного податку за земельні ділянки, що використовуються під такими потужностями. А особливостями застосування екологічного податку в Україні є те, що за податковими зобов'язаннями з екологічного податку, що виникли з 01 січня по 31 грудня 2012 р. включно ставки податку становили 50% від ставок, передбачених ПКУ; з 01 січня по 31 грудня 2013 р. – 75%; з 01 січня 2014 р. ставки податку становитимуть 100% від ставок, передбачених ПКУ [8].

Законом про «зелені тарифи» уряд уже зробив важливий крок для підтримки видобутку енергії з відновлюваних джерел, аби зробити цей напрямок привабливим для іноземних інвесторів. І хоча реалізація цього закону має бути дещо кращою, його основна ідея вказує на правильні орієнтири. Потенціал відновлюваної енергетики в Україні є надзвичайно великим, у декілька разів більшим за той, що зазначається в Стратегії. Усвідомлення цього потенціалу та його використання для енергозабезпечення країни є одним із найважливіших завдань України на майбутнє.

Вагому роль у стимулюванні розвитку відновлюваної енергетики України відіграє міжнародне співробітництво. З урахуванням тенденцій світової глобалізації економіки Україна спрямовує свою діяльність, у першу чергу, в напрямку поступової інтеграції в європейські та трансатлантичні структури з метою входження до європейського економічного простору. До головних завдань цього напрямку можна віднести, передусім, налагодження відносин з Європейським Союзом [9]. Центральним органом виконавчої влади, відповідальним за виконанням зобов'язань країни в рамках її членства в Енергетичному Співтоваристві, визначено Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України.

Українська стратегія в енергетичній галузі до 2030 року була розроблена в 2006 році, але вже зараз являє собою застарілий документ. І в дискусіях, що точаться в країні, наголошується на тому, що він певною мірою віджив своє.

З німецької точки зору енергостратегія України викликає надзвичайно багато запитань із різних причин. Перша стосується підходу до розробки Стратегії. Прогнози та плани, на основі яких було розроблено Стратегію, спираються не на економічні дослідження та аналізи, а є просто політичними, бажаними показниками. [10] Тому представлені в Стратегії цілі варто розглядати скоріше як перелік побажань уряду, ніж як економічно обґрунтовані прогнози розвитку енергетичної сфери в перспективі. Таким чином, реалізація названих цілей ще більше залежить від того, наскільки уряд має політичну волю для того, щоб вжити рішучих заходів, за допомогою яких країна в майбутньому наблизиться до цілей, зазначених у Стратегії.

Український паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) перебуває в передкризовому стані, що підтверджується низкою проблем, пов'язаних, перш за все, з недосконалістю державним регулюванням та недотриманням органів виконавчої влади існуючих заходів державної політики. Враховуючи неможливість здійснення дій з боку держави щодо процесів функціонування в енергетичній галузі України без організованого процесу вирішення поставлених завдань, організаційне забезпечення державного регулювання енергетичної галузі є важливою складовою результативного функціонування всієї промисловості країни. Серед широкого кола нагальних проблем жорстокої державної політики потребують такі сфери енергетичної галузі, які мають абсолютно конкретні проблеми та які відображаються недостатньо і неструктуровано, а саме:

- нестабільність ситуації на ринку паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР), що пояснюється високою монополізацією імпорту природного газу та нафти і, відповідно, високою ціною на них;
- зростання енергоемності продукції;
- незадовільний та аварійний стан переважної частини основних засобів, зношеність виробничих фондів ПЕК;
- надмірне споживання та неефективне використання ПЕР;
- недостатність інвестицій в енергетичну галузь, що поєднується з кризовим станом неплатежів, унеможливорює її стабільну роботу та розвиток;
- відсутність перспективної енергетичної політики.

Зазначені проблеми зумовлені недосконалою економічною політикою держави, їх вирішення потребує загальнодержавних системних рішень, орієнтованих на покращення інструментів державного регулювання в енергетичній галузі. Таким чином, концепція державного регулювання в Україні повинна ґрунтуватися на глибокому економічному аналізі енергетичного стану, усвідомленні цілей регулювання та застосуванні механізмів державного регулювання цієї галузі. Як першорядні цілі у сфері держав-

ного регулювання в енергетичній галузі можна виділити цілі, що пов'язані з реформуванням енергетичного комплексу в умовах впровадження ринкових відносин в економіці України через реструктуризацію галузі, розвиток антимонопольного законодавства, створення конкурентного ринку ПЕР, посилення вимог екологічного законодавства. Все це вимагає прискореної модернізації енергетичних потужностей, а також забезпечення національної безпеки з урахуванням енергетичного фактора. Найбільш значним для України вважається осмислення економічних механізмів впливу держави на енергетичну галузь з використанням низки інструментів державного регулювання.

До них можна віднести ціноутворення на світових ринках енергоносіїв, регулювання шляхом ліцензування, податкове регулювання, митне регулювання, стратегічні державні програми, законодавче регулювання, інвестиційну політику.

Таким чином, державне регулювання в енергетичній галузі має базуватися на системі господарських механізмів державної енергетичної політики. Ця система, що включає податкові, цінові інструменти, інвестиційні правила, забезпечує: перехід з фіскального на стимулююче оподаткування в енергетичній галузі; залучення інвестицій в енергетичний сектор на основі угод про розподіл енергетичної продукції, внаслідок чого здійснюється замовлення у суміжній галузі промислового виробництва; усунення диспропорції цін на окремі види енергоносіїв, формування екологічної ренти на газ, що перерозподіляється на користь інших секторів ПЕК у зв'язку зі зниженням державних дотацій; стримування цін на енергоносії із забезпеченням необхідної самоокупності ПЕР, як основи для розвитку галузей важкої індустрії, що сприяє підтримці необхідного паритету цін на енергоносії, промисловій продукції, споживчим товарам та послугам з урахуванням платоспроможного попиту населення.

Варто відзначити, що українській енергетиці потрібна стратегічна державна політика, в основу якої необхідно покласти інструменти державного регулювання енергетичної галузі, що потребує вдосконалення та здійснення окремих методів, механізмів та контролю за дотриманням цієї енергетичної державної політики, за рахунок чітких завдань та заходів регулювання. Найважливішими завданнями є забезпечення стабільного енергопостачання, розвиток видобутку (виробництва) ПЕР, підвищення енергоефективності та модернізації і автоматизації енергоустановок та основних засобів ПЕК, що сприятиме зміцненню енергетичної безпеки держави. Цього можливо досягти шляхом створення ринкових умов в енергетичній галузі, що потребує зміни цінової політики, реструктуризації енергетичних підприємств, покращення управління, розвитку конкурентних ринків, залучення іноземних інвестицій тощо.

Висновки та перспективи подальшого розвитку. Підводячи підсумок, варто зазначити, що визначені проблеми сучасного стану ПЕК України лише загострюються внаслідок сучасних недієвих інструментів державного регулювання. Тому державне регулювання в енергетичній галузі має представляти собою діяльність з реалізації функцій держави щодо раціонального використання енергоресурсів та зниження енергоемності валового внутрішнього продукту, що здійснюється з використанням відповідних інструментів. Формування ефективних інструментів державного регулювання енергетичної галузі дозволить поліпшити функціонування енергетичного сектору економіки України. Не менш важливим напрямом подальших досліджень має стати і розробка контрольних заходів щодо виконання окреслених напрямів стратегічної державної політики для кожної галузі паливно-енергетичного комплексу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Енергетична безпека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/about-ukraine/economic-cooperation/energy-security>.
2. Саприкін В. Енергетична політика Швеції: визначеність цілей, послідовність, заохочення / В. Саприкін // Національна безпека і оборона. – 2009. – № 1. – С. 44–47.
3. Закон України «Про альтернативні джерела енергії»: від 20.02.2003 р. № 555-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555-15>.
4. Стимулювання відновлюваної енергетики в Україні за допомогою «зеленого» тарифу: посібник для інвесторів / Міжнародна фінансова корпорація IFC. – Київ, 2012. – 80 с.
5. Стимулювання відновлюваної енергетики в Україні за допомогою «зеленого» тарифу: посібник для інвесторів / Міжнародна фінансова корпорація IFC. – Київ, 2012. – 80 с.
6. Курдидик, Олександр: Інтерв'ю: Закон про «зелений тариф», червень 2011 р. http://ukrainianenergy.com/articles/alternative_sources/203/.
7. Майснер/Уеккерт: Розбудова відновлюваної енергетики в Україні: Потенціал, перепони та рекомендації політиків. – Берлін, 2010. – С. 33.
8. Податковий кодекс України // Вісник податкової служби України. – 2013. – № 2-3. – С. 296.
9. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sae.gov.ua/uk/activity/mizhnarodnospivrobitnytstvo>.
10. Повідомлення про обговорення проекту оновленої «Енергетичної стратегії України на період до 2030 року» [Електронний ресурс] / Міністерство енергетики та вугільної промисловості України. – Режим доступу: http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article?art_id=222035.